

Den 26 Maj 1933.

N.S./E.B.

M
FÖREDNINGEN FÖR
RIKSANTIKVARIEN

DEN 1/6 1933

MELLAN: Uppgifterna t. Arbman

16 kr. t. S.G.U. betalas.

(Ant. Nämndens stat)

Herr Amanuensen H. Arbman,

Kungl. Vitterhets-Historie- och Antikvitetsakademien,

Stockholm 16.D.nr. 1417 Ant. 27.MAJ 1933
E.Vitt.Akad. & Riksantikvarien

Översänder härmed en redogörelse för iakttagelserna i slipproven av de översända keramikerna.

Med anledning av tidigare samtal angående täljsten vill jag meddela, att dylik finnes vid Löddby i Alunda socken, Upland (gamla brott) samt i gamla brott på ett flertal ställen i norra Bohuslän, Dalsland och södra Värmland. Den torde även anstå på andra ställen i södra Sverige. En del prover från olika fyndorter finnas i våra samlingar.

Högaktningsfullt

Nils Sundius

delvis av en listformig gestalt, vilka utgöras av malm- eller grafitkorn. I Köln- och Rhenlandskeramikerna utgöres leran av en ljus, biotitfattig till biotitfri varietet.

Om man från förhållandena i de för keramikerna använda materialet vill söka hållpunkter på tillverkningsorten, synes sandens beskaffenhet vara av betydelse. Ren kvartssand är i vårt land en sällsynthet och är känd endast från Vätterns botten och från Öre-

Bifogade räkning à 16 kr. för preparatet Anderson,
avseende slippens tillhörande af Statogeologen Sundius
utförd undersökning af keramik, har försäkrings
betald af Sv. geol. meders. till Anderson, varför
ankalles en beloppet i fråga måtte sändes till

SVERIGES GEOLOGISKA
UNDERSÖKNING
Stockholm 50

Originalräkning med ändrad adress
kan behållas af St. H. M.

26/5 33

Karlström

Räkning

Uppsala den 17 maj 1933

~~Sveiges Geolog. Undersökning~~ Debet

till Preparator O. R. Andersson

4 st. klippers av keramik för Statens Historiska Museum à 4 kr. pr. st.	16 -
---	------

Uppsala den 17 maj 1933

Kvittens
O. R. Andersson

Mikroskopisk undersökning av keramik från Birka och från
utländska fyndorter.

På anmodan av Amanuens H. Arbman har undertecknad utfört en undersökning av den mikroskopiska beskaffenheten av 4 st. skärvor av keramik. Av desamma var en betecknad såsom "troligen inhemsk", en var från Köln, en "troligen rhenländsk" och en holländsk.

Det i keramikerna ingående materialet utgöres i samtliga fallen av lera och sand. Sanden består i proverna från Köln och Rhenlandet av en ren kvartssand. I Köln-provet finner man dessutom i ringa mängd korn av vulkaniska bergarter, bl.a. innehållande karakteristiska sfärolitbildningar. I det holländska provet utgöres sanden av kvarts samt ej obetydligt med fältspat. Även spår av mörka mineral (hornblände och biotit) finnas. Sanden är här liksom i de föregående av finkornig och jämn beskaffenhet. I det "sannolikt inhemska" provet består sanden av kvartskorn, fältspatkorn samt ej obetydligt med biotit, som är starkt mörkfärgad. Även hornblände och pyroxen ha iakttagits. Sandens kornstorlek är här mycket varierande och förutom fin sand finnas även grova korn.

Den i proven ingående leran erbjuder i samtliga proverna variationer i beskaffenheten. Dock kan man säga, att beskaffenheten av den inhemska och holländska keramiken är analog, och att samma förhållande äger rum beträffande Köln och Rhen-keramiken, även om distinktioner finnas i båda fallen. Leran i de två förstnämnda är rik på mineralet biotit, som i den holländska är rikligast företrädd. Denna senare innehåller dessutom inmängda små svarta korn, delvis av en listformig gestalt, vilka utgöras av malm- eller grafitkorn. I Köln- och Rhenlandskeramikerna utgöres leran av en ljus, biotitfattig till biotitfri varietet.

Om man från förhållandena i de för keramikerna använda materialet vill söka hållpunkter på tillverkningsorten, synes sandens beskaffenhet vara av betydelse. Ren kvartssand är i vårt land en sällsynthet och är känd endast från Vätterns botten och från Öre-

sund och trakten av Simrishamn. Den skandinaviska sanden är i stället av mycket blandad beskaffenhet och kan sägas till sitt mineralinnehåll motsvara en krossad granitisk bergart (kvarts, fältspat, glimmer) med inblandning av en del andra mörka mineral. Den mörka glimmern är karakteristisk. Sand av blandad beskaffenhet saknas dock icke på kontinenten i de delar, som varit nedisade från Skandinavien, enär isen medfört och avlagrat material härifrån. Man kan emellertid säga, att en kvartssand sådan som den, som är förhanden i Köln- och Rhenlandsproverna knappast kan vara hämtad från vårt land. Däremot skulle det vara svårt att i detta avseende fälla något om-döme om det holländska provet.

Även ifråga om keramikernas lera gäller det att beskaffenheten av detta material i kontinentens avlagringar kan förväntas ha påverkats av skandinaviskt istidsmaterial. Det för våra leror utmärkande är, att de icke utgöras av kaolinrika vittringsprodukter utan av fint krossat material av samma slag som i sanden, dock med en anrikning av glimmer. En lera av den biotitfattiga beskaffenhet, som föreligger i den rhenländska och Köln-keramikerna kan dock sägas vara främmande för vårt land.

Av de i de fyra proverna gjorda iakttagelserna kan man alltså anse sig berättigad säga, att de två ljusbruna keramikerna (Köln, Rhenländerna) icke bestå av material, som kan vara hämtat från vårt land. Däremot svarar materialet i den såsom inhemska betecknade välmot ett dylikt antagande. Beträffande den holländska blir ett avgörande utan större erfarenhet av keramik från detta land svårare att träffa.

Stockholm den 26 maj 1933.

Nils Sundius
Statsgeolog

6 juni 1933.

1417/33

Till Sveriges Geologiska Undersökning, Freskati, Stockholm 50.

rör. utförda analyser av krukskärvor.

På uppdrag av Riksantikvarien får jag härmed i postanvisning översända kr. 16:- för analys av krukskärvor utförd av preparator Andersson.

I tjänsten:

A. Oldeberg.